

Sygn. akt II Ca 1297/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Wojtkiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Karina Marczak SO Sławomir Krajewski
Protokolant:	Ewa Zarzycka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 maja 2013 roku w S.

sprawy z powództwa S. S., Z. S., E. S.

przeciwko Gminie P.

o ustalenie prawa do lokalu socjalnego

na skutek apelacji powodów od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 23 kwietnia 2012r., sygn. akt I C 137/11

1. oddala apelację;

2. nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 1297/12

Uzasadnienie:

Powodowie S. S., Z. S., E. S., H. J. w pozwie wniesli o przyznanie im uprawnienia do lokalu socjalnego lub innego o właściwym standardzie, a także o nakazanie Burmistrzowi (...) w P. przydzielenie socjalnych mieszkań dla S. S. i Z. S. oraz osobnych mieszkań socjalnych dla E. S. i H. J.. Ponadto powodowie wystąpili o nakazanie Burmistrzowi (...) P. i Urzędowi (...) w P., aby wystąpili do T. W. o wstrzymanie prowadzonych wobec nich egzekucji komorniczych oraz o do wystąpienia i zawarcia umowy z T. W., właścicielem testamentowym posiadłości, w której zamieszkują przy ul. (...) do zapewnienia powodom prawa do zamieszkania przy ul. (...) w P. na warunkach odpłatności według opłat za lokale komunalne.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podnieśli, że w mieszkaniu przy ul. (...) zamieszkiwali w zamian za opiekę nad krewnym- wujem Ł.. Wuj Ł. zmienił testament i obdarował w nim ponownie T. W., a powodów pozostawił w swojej nieruchomości tylko z przyrzeczeniem, żeby zapewniono im mieszkanie dla każdego z nich albo zwrot mieszkania przy ul. (...). Powodowie wskazali, iż w momencie, gdy T. W. zmuszony był opuścić posiadłość wuja Ł. przy ul. (...) w P.,

powodowie oddali mu swoje mieszkanie za zgodą ówczesnego Urzędu Gminy. T. W. im tego mieszkania nie zwrócił, lecz przejął je Urząd (...) w P.. T. W. stając się właścicielem testamentowym odmówił i nadal odmawia powodom zwrotu mieszkania przy ul. (...) w P. jak i wskazania do zamieszkania innych mieszkań socjalnych zastępczych. Powódka S. S. podniosła, iż jest schorowaną emerytką i wraz z dziećmi i rodziną nie ma gdzie zamieszkać.

W odpowiedzi na pozew Gmina P. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie solidarnie od powodów na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 31 sierpnia 2011 r. powódka H. J. oświadczyła, iż cofa pozew. Strona pozwana wyraziła zgodę na cofnięcie pozwu. W związku z tym Sąd umorzył postępowanie w sprawie wobec H. J..

Na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2012 r. powodowie oświadczyli, iż ostatecznie wnoszą o ustalenie uprawnienia do lokalu socjalnego.

Wyrokiem wydanym w sprawie o sygn. akt: I C 137/11 Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie dnia 23 kwietnia 2012 r.:

I. oddalił powództwo;

II. odstąpił od obciążania powodów kosztami procesu.

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych :

W dniu 16 maja 1959 r. do Prezydium (...) w J. wpłynęło podanie M. N.- matki powódki S. S. o przyznanie mieszkania przy ul. (...) w J.. Podanie to uzyskało akceptację ww. organu i w dniu 30 października 1959 r. została zawarta z M. N. umowa o najem lokalu położonego w J. przy ul. (...). Umowę jak i protokół zdawczo-odbiorczy tego lokalu podpisał J. Ł.- brat M. N..

Powódka S. S. w lokalu tym była zameldowana od 3 września 1959 r. do 30 sierpnia 1977 r., a następnie w nieruchomości położonej w J. przy ul. (...). Przedmiotowy lokal został następnie przydzielony M. i R. M. jako pomieszczenie zastępcze. Ww. otrzymali nakaz eksmisji z nieruchomości stanowiącej własność J. Ł., położonej w J. przy ul. (...). Pismem z dnia 2 lipca 1977 r. Naczelnik (...) w P. zwrócił się do M. N., F. S. i J. Ł. o wyrażenie zgody na przejście z lokalu przy ul. (...) do nieruchomości przy ul. (...) stanowiącej własność J. Ł..

Postanowieniem z dnia 15 maja 1989 r. sygn. akt III Ns 410/89 Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział II Cywilny stwierdził, że spadek po zmarłym w dniu 29 września 1988 r. na mocy testamentu z dnia 4 lutego 1987 r. w całości wprost nabył T. W.- wnuk brata zmarłego. Na tej podstawie T. W. zastał wpisany w księdze wieczystej Kw nr (...) jako właściciel nieruchomości położonej w P. przy ul. (...).

Postanowieniem z dnia 14 czerwca 1989 r. sygn. akt II Ns 623/89 Sąd Rejonowy w Szczecinie, na wniosek S. S. stwierdził, iż spadek po zmarłym J. Ł., na podstawie testamentu z dnia 12 października 1972 r., nabyła w całości jego siostrzenica S. S.. Powyższe postanowienie Sądu Rejonowego dnia 9 marca 1995 r. Sąd Najwyższy, który jednocześnie wniosek S. S. o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. Ł. odrzucił.

W pkt I wyroku z dnia 17 czerwca 2005 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział I Cywilny sygn. akt. I C 609/02 nakazał S. S., Z. S., E. S. i H. J., aby wydali T. W. nieruchomość położoną w P. przy ul. (...), składającą się z działki gruntu o powierzchni 2800 m², na której posadowiony jest budynek mieszkalny i gospodarczy.

Powodowie S. S., E. S. i Z. S. nadal mieszkają w lokalu położonym w P. przy ulicy (...).

Powód Z. S. otrzymuje wynagrodzenie miesięczne w kwocie 3.500 zł, po potrąceniach komorniczych pozostaje mu 1.700- 1.800 zł. Powódka S. S. pobiera emeryturę w wysokości ponad 1.000 zł miesięcznie. Po potrąceniach

komorniczych pozostają jej wolne środki w wysokości 740 zł. E. S. mieszka na ul. (...) także z małoletnim synem, nad którym sprawuje opiekę. Od 1 lutego 2012 r. pracuje na pół etatu w sklepie. Z uwagi na złą kondycję finansową jej pracodawcy otrzymuje wynagrodzenie w kwocie około 600 zł miesięcznie, a nadto alimenty z funduszu alimentacyjnego na syna w kwocie 600 zł. Powodowie nie posiadają innych źródeł dochodów.

W tych okolicznościach faktycznych sąd uznał powództwo oparte o art. 189 k.p.c. za niezasadne. Sąd podał, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Oznacza to, zdaniem sądu, że istnieją dwie przesłanki powództwa o ustalenie, które powinny wystąpić łącznie tj. ustalenie powinno dotyczyć stosunku prawnego lub prawnego, a nie okoliczności faktycznej, powód winien wykazać interes prawny w ustaleniu.

Sąd uznał, że pierwsza z wyżej wymienionych przesłanek została spełniona. Powództwo zmierza bowiem do ustalenia, iż powodom przysługuje prawo do otrzymania lokalu socjalnego z zasobu mieszkaniowego pozwanej Gminy P.. Rozważenia jednak wymaga, zdaniem sądu, czy powodowie posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia prawa do lokalu socjalnego na drodze sądowej.

W tym zakresie sąd wskazał, że stosownie do utrwalonego stanowiska judykatury (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, I ACa 1046/98, OSA 1999/11-12/49; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1997 roku, II CKU 7/97, Prokuratura i Prawo 1997/6/39), który podzielił sąd orzekający w niniejszej sprawie- interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy istnieje obiektywna niepewność stanu prawnego lub prawa, która rodzi po stronie powodów potrzebę uzyskania ochrony jego sytuacji prawnej. Sąd zważył nadto, że w orzecznictwie podkreśla się, że brak jest interesu prawnego w ustaleniu określonego prawa lub stosunku prawnego, gdy osoba zainteresowana może w innej drodze, np. w procesie o świadczenie, o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, a nawet w drodze orzeczenia o charakterze deklaratoryjnym, osiągnąć w pełni ochroną swych praw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 roku, II CKN 201/97, Monitor Prawniczy 1998/2/3).

Powodowie interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa wiążą z faktem, iż zapadł w stosunku do nich prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie Wydział I Cywilny z dnia 17 czerwca 2005 roku (sygn. akt I C 609/02) nakazujący powodom wydanie T. W. nieruchomości położonej w P. przy ul. (...).

W istocie jest bezsporne, że Sąd Okręgowy w Szczecinie w dniu 17 czerwca 2005 r. roku wydał wyrok w sprawie o sygn. akt I C 609/02 nakazał powodom wydanie T. W. nieruchomości położonej w P. przy ul. (...). Bezsporne jest również, że w powyższym wyroku nie zamieszczono orzeczenia o istnieniu lub nieistnieniu uprawnienia powodów do otrzymania lokalu socjalnego.

W tym stanie rzeczy kwestia istnienia lub nieistnienia po stronie powodów prawa do otrzymania lokalu socjalnego została przesądzona w prawomocnym wyroku sądowym, co powoduje, że nie istnieje obiektywna niepewność, co do treści praw i obowiązków powodów uzasadniająca wytoczenie powództwa w trybie art. 189 k.p.c..

Do wniosku powyższego doprowadziła sąd także okoliczność, że powodowie wnosząc pozew w niniejszej sprawie, nie powoływali się na istnienie nowych okoliczności, uzasadniających przyznanie im prawa do lokalu socjalnego, lecz kwestionują wyłącznie prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu zawartego w wyroku z dnia 17 czerwca 2005 roku. Wprawdzie w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi ujemna przesłanka procesowa przewidziana w art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c., jaką jest powaga rzeczy osądzonej, gdyż nie zachodzi tożsamość stron w obu postępowaniach (w sprawie o sygn. akt I C 609/02 jako strona nie występowała Gmina P.), tym niemniej nie jest dopuszczalne w niniejszej sprawie kwestionowanie prawidłowości orzeczeń sądowych zapadłych w postępowaniu o sygn. akt I C 609/02. Sąd zważył, że powodowie, będąc stroną wyżej wymienionego procesu, mogli zwalczać niekorzystne dla nich orzeczenia sądowe w przewidzianym przez kodeks postępowania cywilnego trybie postępowania odwoławczego, czego skutecznie nie uczynili. Jak wynika z załączonych do akt odpisu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 października 2006 r. i uzasadnienie, powodowie nie zaskarżyli rozstrzygnięcia w przedmiocie nakazania im wydania przedmiotowej

nieruchomości. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. „orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby”.

Z tego względu sąd uznał, że powodowie nie mają interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie prawa do lokalu socjalnego.

Analizując żądanie powodów także pod kątem uregulowania zawartego w art. 35 ust 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, zasobie mieszkaniowym gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 71, poz. 733 ze zm.), który przewidywał możliwość wystąpienia z powództwem o przyznanie uprawnienia do lokalu socjalnego przez osobę w razie wydania przez sąd orzeczenia nakazującego jej wydanie lokalu mieszkalnego przed dniem wejścia w życie owej ustawy, sąd stanął na stanowisku, że sytuacja taka w niniejszej sprawie nie ma miejsca. Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie nakazujący pozwanym wydanie nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) zapadł bowiem po wejściu w życie ustawy o ochronie praw lokatorów, zasobie mieszkaniowym gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki, powództwo jako bezzasadne sąd oddalił, co znalazło wyraz w rozstrzygnięciu zawartym w pkt I sentencji.

O kosztach procesu sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Biorąc pod uwagę trudną sytuację majątkową powodów, jak również charakter sprawy sąd uznał za celowe odstąpienie od obciążania ich kosztami procesu na rzecz strony pozwanej.

Apelację od wyroku sądu złożyli powodowie i zaskarżając go w całości wnieśli o jego zmianę ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpatrzenia przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Orzeczeniu zarzucili:

I. sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego dotyczących:

1. ustalenia, iż doszło do rozstrzygnięcia sprawy w innym postępowaniu sądowym, podczas gdy w niniejszym procesie powód domaga się roszczeń związanych z brakiem respektowania przez Gminę P. Porozumienia z udziałem Gminy, na mocy którego zgoda na opuszczenie mieszkania repatrianckiego przy ul. (...) była warunkowa, a sprawa respektowania tego porozumienia i konsekwencji wynikających z nie przestrzegania porozumienia, nie była rozpoznawana przez żaden Sąd,
2. pominięciu w ustaleniach faktycznych iż Gmina nie dołożyła staranności i nie wyjaśniła powodowi jako stronie postępowania jej praw i obowiązków, przez co powód pozostawał w błędzie co do swoich praw dotyczących zasad na jakich doszło do opuszczenia lokalu przy ul. (...),
3. pominięciu w ocenie sprawy i nie zastosowanie zasad współżycia społecznego, gdyż Gmina uzyskała kosztem powoda warunkowo lokal przy ul. (...) - na czas przebywania powoda w lokalu przy ul. (...), a obecnie odmawia prawa do lokalu w sytuacji, gdy powód został pozbawiony mieszkania przy ul. (...), która to okoliczność pozwalając na uznanie, że powód ma prawo do rozstrzygnięcia sprawy z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

II. nie rozpoznanie istoty sprawy.

Zdaniem powodów sąd I instancji naruszył określone w art. 233 kpc zasady oceny dowodów, bowiem dokonując oceny i mocy dowodów nie rozważył wszechstronnie całego materiału zebranego w sprawie. Istotnym jest, że powodowie - a konkretnie matka S. S., M. N. miała przyznane przez Prezydium (...) w J. prawo do mieszkania repatrianckiego przy ul. (...) w J. i faktycznie mieszkała w tym mieszkaniu wraz z rodziną. Jako mieszkanie repatrianckie, miało ono charakter szczególny. Zasady współżycia społecznego nakazują, że osoby, które pozostawiły mienie poza granicami Polski i w ramach pomocy dla przesiedleńców powinny mieć miejsce do zamieszkania w Polsce. Zdaniem apelujących

Sąd przyjął bezpodstawnie, że najemca lokalu przy ul. (...) w J.- M. N. wraz z mężem definitywnie zrzekli się praw do tego lokalu. Sąd nie dokonał oceny pisma Urzędu P. z dnia 2 lipca 1977 r. z uwzględnieniem całokształtu materiału dowodowego sprawy. Sąd pominął w ustaleniach, że Urząd (...) (...) P. zwrócił się do trzech osób M. N., J. Ł. i F. S. o wyrażenie pisemnej zgody na przejście z dotychczas zajmowanego mieszkania przy ul. (...) do mieszkania stanowiącego własność J. Ł. położonego przy ul. (...) w J.. Dalej wskazali, że Gmina P. nie przedstawiła żadnej pisemnej zgody osób wskazanych w piśmie z dnia 2 lipca 1977 r. Dodatkowo podnieśli, że zgodnie z § 20 umowy najmu lokalu przy ul. (...) „Wszelkie zmiany warunków niniejszego aktu wymagają formy pisemnej”. Tymczasem Urząd Gminy nie zachował formy pisemnej, aby dokonać zmiany umowy. Sąd nie ocenił, że zgoda na przeniesienie rodziny M. N. do lokalu przy ul. (...) była warunkowa, bo przejście z lokalu przy ul. (...) mogło się odbyć tylko pod warunkiem, że będzie zapewnione rodzinie M. N. prawo do innego lokalu - lokalu przy ul. (...). Zgoda na przejście z jednego lokalu do drugiego w tym konkretnym przypadku nie oznaczała na pewno definitywnej rezygnacji z lokalu przy ul. (...). Apelujący podali, że z treści Pisma Urzędu Gminy z dnia 2 lipca 1977 r. wynika, że miało miejsce wielostronne porozumienie. Obecnie następca prawny J. Ł. nie respektuje dokonanych uzgodnień. Zatem porozumienie zawarte przed Gminą P. dotyczące udostępnienia lokalu przy ul. (...) na czas zamieszkiwania przy ul. (...) przestaje wiązać wszystkie strony, także Gminę P.. W ocenie powodów Sąd błędnie uznał również, że Gmina P. może zwolnić się z obowiązku przyznania lokalu w zamian za lokal przy ul. (...). Sąd uznał wbrew faktom, że M. N., zrzekła się mieszkania w sposób definitywny. Tymczasem M. N. nigdy nie składała oświadczenia o bezwarunkowej rezygnacji z przyznanego jej mieszkania repatrianckiego przy ul. (...) w P.. Gmina P. była zobowiązana do przydzielenia mieszkania zastępczego dla rodziny W., którzy zostali eksmitowani z mieszkania przy (...). Matka S. P. M. N. działając pod wpływem błędu wywołanego podstępnie, swoim kosztem umożliwiła Gminie P. realizację obowiązku Gminy. Zgodziła się na zamieszkanie w zajmowanym przez siebie lokalu rodziny W. pod warunkiem, że uzyska prawo do zamieszkania przy ul. (...). Gmina P. przyznała rodzinie W. lokal zastępczy przy ul. (...) protokołem zdawczo - odbiorczym na mocy Decyzji z 6 października 1977 r.

W tych okolicznościach obecnie Gmina działając zgodnie z zasadami współżycia społecznego odniosła korzyść poprzez warunkowe oddanie do korzystania dla Gminy lokalu przy ul. (...) i naprawiając własne błędy obecnie winna przyznać powodom lokal. Zdaniem apelujących powódka S. S. (jako następca prawny swojej matki M. N.) wraz z rodziną ma prawo zwrócenia się do Gminy o przyznanie mieszkania. Powodowie nie zgodzili się też ze stanowiskiem Sądu, że brak jest podstaw do przywrócenia powodom tytułu do lokalu przy ul. (...). Powodowie taki tytuł mieli i nigdy nie zrzekli się tego prawa. Podkreślił dalej, że Urząd udokumentował, że miało miejsce czterostronne porozumienie pomiędzy: Urzędem Gminy, rodziną W., rodziną powodów i J. Ł. dotyczące zasad korzystania z mieszkania przyznanego rodzinie powodów przy ul. (...). Gmina P. uczestniczyła w tym porozumieniu i była zaangażowana z uwagi na istnienie wyroku eksmisyjnego wobec W. i przyznanie im lokalu zastępczego na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy z 10 kwietnia 1974 r. Prawo lokalowe. Skarżący wskazali w dalszej kolejności, że Urząd Gminy nie może z uwagi na treść zawartego porozumienia twierdzić, że powodowie i ich poprzednicy prawni zrzekli się definitywnie prawa do lokalu.

Ponadto powodowi wskazali, że skoro dysponowali tytułem prawnym do lokalu przy ul. (...), są objęci zasadami ustalonymi w ustawie o ochronie praw lokatorów. Obecnie Gmina P. powinna uwzględnić fakt, że M. N.- matka S. S. dysponowała już przyznanym jej przez Gminę P. prawem do mieszkania repatrianckiego. Gmina P. weszła w posiadanie mieszkania przy ulicy (...) w P. ponownie tylko wyłącznie na skutek działań matki S. S. podjętych pod wpływem błędu i wywołanych podstępnie. Zdaniem powodów Gmina P. mogłaby uznać, że jest to sytuacja na tyle wyjątkowa, by potraktować ją indywidualnie, z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego, tak by powodowie mogli odzyskać przyznane im prawo najmu.

Kolejno apelujący podali, że powódka S. S. jest w podeszłym wieku, a obecny właściciel mieszkania przy ul. (...) w P. zachowuje się wobec niej agresywnie. Skarżący wniesli, więc o uwzględnienie roszczenia dochodzonego w niniejszym postępowaniu, z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. S. S. i jej bliscy mają prawo do życia w spokojnych, bezkonfliktowych warunkach. W świetle zasad współżycia społecznego działanie J. Ł. i rodziny W. należy ocenić negatywnie. Faktycznie wprowadzili oni w błąd nie tylko powodów, ale także Urząd Gminy.

Wskazali również, że w ich ocenie Urząd Gminy powinien powodom wyjaśnić, jakie konsekwencje były związane z wyrażeniem zgody na zamieszkanie rodziny W. w ich mieszkaniu. Urząd- jako wyspecjalizowany organ administracji- powinien zadbać o sporządzenie pisemnego porozumienia ustalającego na piśmie warunki porozumienia. Tymczasem Urząd w żaden sposób nie poinformował powodów o skutkach zawieranych porozumień. Powodowie podkreślił, że rozumieją, że na skutek upływu czasu Gmina P. zadysponowała mieszkaniem przy ul. (...). Jednakże nie jest to, zdaniem apelujących przeszkodą w uwzględnieniu roszczeń powodów i przyznania im prawa do lokali socjalnych zgodnie z wnioskiem.

W odpowiedzi na apelację pozwana Gmina wniosła o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm ustawowych.

W ocenie pozwanej, Sąd I instancji pod względem faktycznym jak i prawnym rozpatrzył sprawę powodów w sposób prawidłowy. Lokal położony w J. przy ul. (...), którego najemcą była M. N. i w którym to lokalu była zameldowana powódka S. S. nie był przedmiotem porozumienia pomiędzy pozwaną, a w/w najemcą. A tym bardziej porozumienia, które zawierałoby jakąkolwiek warunkową zgodę na jego opuszczenie przez najemcę. P. M. N. dobrowolnie bowiem zrzekła się prawa do tego lokalu i przeniosła z rodziną do nieruchomości swojego brata J. Ł.. Ten ostatni w testamencie z dnia 12 października 1972 r. wskazał swoją siostrzenicę S. S. jako jedynego spadkobiercę. Następnie jednak zmienił zdanie i spadek przekazał w kolejnym testamencie T. W.. W ten sposób powodowie zostali pozbawieni prawa do przebywania w nieruchomości przy ul. (...), lecz nie stało się to z przyczyn leżących po stronie pozwanej Gminy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu.

Żądanie pozwu powodowie oparli o treść art. 189 k.p.c. Ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Przesłanką powództwa o ustalenie jest interes prawny w żądaniu ustalenia. Powodowie wbrew temu co ustalił Sąd Rejonowy mieli interes prawny w ustaleniu, że mają prawo do lokalu socjalnego. Nie mając bowiem ani pozytywnego, ani negatywnego rozstrzygnięcia o prawie do lokalu socjalnego żądali ustalenia, że przysługuje im to prawo w niniejszym postępowaniu. Postępowanie o ustalenie nie może jednak zmierzać do stworzenia nowej sytuacji prawnej, a więc nałożyć na Gminę obowiązek zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego, a tym samym przyznać pozwanym uprawnienia do tego lokalu. Postępowanie niniejsze jest postępowaniem o ustalenie, zatem wyrok ma charakter deklaratoryjny, stwierdzający istniejący stan prawny, istniejące uprawnienia, zobowiązania.

W wyroku z dnia 17 czerwca 2005 r. wydanym w sprawie IC 609/02 Sąd Okręgowy w Szczecinie nakazując pozwanym wydanie nieruchomości, w tym budynku mieszkalnego, nie orzekł o uprawnieniu powodów do otrzymania lokalu socjalnego. Orzeczenie nakazujące pozwanym wydanie nieruchomości zapadło pod rządami ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego (t. j. Dz. U. z 2005 r., nr 31, poz., 266 ze zm.).

Ustawodawca w ustawie tej, w art. 14 ust. 1 wskazał, że o uprawnieniu do lokalu socjalnego bądź braku takiego uprawnienia Sąd orzeka w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu. Użyty w tym przepisie zwrot „sąd orzeka” zawiera w sobie nakaz, który adresowany jest do sądu. Jest to nakaz działania z urzędu. Przepis art. 14 ust. 1 interpretować należy, więc w ten sposób, że na sądzie spoczywa obowiązek obligatoryjnego zamieszczania w wyroku pozytywnego lub negatywnego rozstrzygnięcia o uprawnieniu do lokalu socjalnego osób, których dotyczy nakaz opróżnienia lokalu. Rozstrzygnięcie takie sąd każdorazowo zamiesza w wyroku eksmisyjnym. Zapis ten oznacza zatem, że o uprawnieniu do lokalu socjalnego sąd orzeka zawsze wtedy, gdy rozstrzyga sprawę o opróżnienie i wydanie lokalu skierowaną przeciwko osobie, która była uznawana za lokatora w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 19 maja 2000 r. III CZP 4/00, brak rozstrzygnięcia w przedmiocie uprawnienia do lokalu socjalnego nie pozbawia byłego lokatora możliwości zaskarżenia wyroku. Sąd Najwyższy odwołał się w tej kwestii do praktyki zaskarżania orzeczeń ukształtowanej na tle art. 320 k.p.c.,

która zgodnie przyjmuje, że brak rozstrzygnięcia w przedmiocie rozłożenia zasądzonego świadczenia na raty lub o odroczeniu wykonania wyroku nie stanowi przeszkody do wniesienia w tej materii środka odwoławczego.

Skoro więc w wyroku z dnia 17 czerwca 2005 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie, orzekając o wydaniu nieruchomości, nie rozstrzygnął o prawie do lokalu socjalnego powodowie mogli brak rozstrzygnięcia zwalczać w trybie postępowania odwoławczego, czego skutecznie nie uczynili. Wobec jednak niepodzielnego charakteru orzeczenia nakazującego wydanie lokalu nie było możliwe rozstrzygnięcie kwestii ustalenia o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego w odrębnym procesie.

Jeszcze raz należy podkreślić, że sąd orzeka o uprawnieniu do lokalu socjalnego, jedynie wówczas gdy orzeka o wydaniu lokalu, nieruchomości. Orzeczenie to wpływa na zakres obowiązków Gminy, kolejność przydzielania lokali socjalnych, dając uprawnionym pierwszeństwo do przydziału. Ustawa o ochronie prawa lokatorów w innych sytuacjach, już po uprawomocnieniu się orzeczenia nakazującego wydanie nieruchomości (orzeczenia wydanego na podstawie tej ustawy) nie przewiduje możliwości orzekania przez Sąd o prawie pozwanych do otrzymania lokalu socjalnego.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Rejonowego, że żądanie powodów nie mogło być rozstrzygane w oparciu o art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001r. o ochronie praw lokatorów (t.j. Dz.U. z 2005r., Nr 21, poz. 266). Przepis ten stanowi, że osoba, której przysługuje uprawnienie do lokalu socjalnego (spełnia kryteria wymienione w przepisie art. 14 ust. 3 ustawy) może żądać wydania przez Sąd orzeczenia o uprawnieniu do tego lokalu, ale tylko wtedy gdy orzeczenie sądowe, nakazujące opróżnienie lokalu zapadło i nie zostało wykonane przed dniem wejścia w życie ustawy. W innych wypadkach żądanie o orzeczeniu uprawnienia jest bezpodstawne. Orzeczenie Sądu Okręgowego nakazujące wydanie nieruchomości zapadło po wejściu w życie przepisów ustawy o ochronie praw lokatorów, zatem przepis ten nie ma zastosowania.

Reasumując, powodowie żądając ustalenia, że przysługuje im prawo do lokalu socjalnego powinni wykazywać, że prawo to zostało im już przyznane i nadal je mają. Nie wykazali tego w tym postępowaniu zatem powództwo o ustalenie podlegało oddaleniu o czym Sąd Rejonowy orzekł, nie naruszając w tym zakresie treści przepisu art. 198 k.p.c.

Sąd Okręgowy nie znajdując podstaw do uchylenia czy zmiany zaskarżonego orzeczenia, oddalił apelację powodów, o czym orzekł w punkcie pierwszym wyroku, w oparciu o przepis art. 385 k.p.c.

Zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu koszty postępowania apelacyjnego powodowie, jako strona przegrywająca sprawę, obowiązani byłiby zwrócić przeciwnikowi (art. 98 § 1 k.p.c.). Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez pełnomocnika zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez Sąd osobistego stawiennictwa strony (art. 98 § 3 k.p.c.).

Wyjątek od zasady obciążenia strony przegrywającej wszystkimi kosztami postępowania przewiduje art. 102 k.p.c., który stanowi, że w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Jest to przepis szczególny, nie może być interpretowany rozszerzająco, a jego zastosowanie zależy od okoliczności konkretnej sprawy. W praktyce orzeczniczej sądy orzekają o kosztach procesu na podstawie art. 102 k.p.c. w sprawach o wyjątkowym charakterze, w przypadku niesumienności lub oczywiście niewłaściwego postępowania strony żądającej kosztów procesu, w przypadku wystąpienia szczególnej sytuacji jednej ze stron. W każdym przypadku to na sądzie spoczywa obowiązek oceny, czy zaistniałe w toku postępowania przesłanki są tymi szczególnymi okolicznościami z uwagi, na które można ograniczyć lub znieść odpowiedzialność za koszty procesu.

Powodowie znajdują się w trudnej sytuacji, dążą do uregulowania swej sytuacji mieszkaniowej. Oczywistym jest, że nie mając swojego mieszkania, dążą do zapewnienia sobie prawa korzystania z zasobu mieszkaniowego Gminy. Nie sposób ich za to winić zważywszy na to, że zapewnienie mieszkania, osobom znajdującym się w trudnej sytuacji majątkowej należy do zadań Gminy. Charakter zatem sprawy oraz trudna sytuacja materialna powodów prowadzi do oceny, że

obciążanie powodów kosztami postępowania apelacyjnego byłoby dla nich nadmiernym obciążeniem. W rezultacie Sąd Okręgowy, przy orzekaniu o kosztach postępowania apelacyjnego, zastosował zasady słuszności przewidziane w przepisie art. 102 k.p.c. i nie obciążył powodów kosztami postępowania apelacyjnego. Rozstrzygnięcie w tej materii zawarte zostało w punkcie drugim sentencji.